

Izvještaj sa simpozija „Krimigracija – kriminalizacija migracija i građanske solidarnosti“

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

27. i 28. studenog 2019.

Simpozij „Krimigracija – kriminalizacija migracija i građanske solidarnosti“ održan je 27. i 28. studenog 2018. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u organizaciji sekcije za simpozij Kluba studenata sociologije „Diskrepancija“ i inicijative „Studenti za izbjeglice“. Održano je ukupno 8 predavanja: **Krimigracija – povijest, uzroci i posljedice** (dr.sc. Marijana Hameršak, Lana Pavić, doc.dr.sc. Duško Petrović, doc.dr.sc. Drago Župarić-Iljić), **Od izbjeglice do ilegalca: analiza diskursa internetskih portala na temu migranata i tražitelja azila** (Antonia de Castro Burica), **Nacionalna sigurnost i migracije** (Mirko Bilandžić), **Cultural coding or rape prevention? Media reports on classes offered to asylum seekers in Norway** (Dragana Kovačević), **Criminalisation of solidarity: How criminalisation of migration affects the work of NGO's** (Arijana Radić), **Sužavajući prostor rada NVO-a** (Julija Kranjec iz Centra za mirovne studije i Lea Horvat iz inicijative Dobrodošli), **Are you syrious? – građanski odgovor na humanitarnu krizu** (Udruga *Are you Syrious?*) i **Ovisnost hrvatske politike nacionalne sigurnosti o politici i interesima EU** (Ranko Ostojić).

2002. godine Europska Unija prihvatila je tzv. *Facilitators' Package*, tj. zakonski okvir usmjeren na sprječavanje i kažnjavanje ilegalnog ulaska, kretanja i boravka na prostoru država članica. Direktiva nije usmjerena samo na migrante s područja zemalja nečlanica, već i na bilo koju osobu koja asistira u bilo kojem stadiju takve migracije. Osim toga, stvorena je u svrhu kriminalizacije krijumčarenja ljudi no te su mjere opreza poprimile novo značenje u novom kontekstu - 2015. godina u Europi bit će zapamćena po onome što se popularno naziva „izbjeglička kriza.“

Veliki val migracije izazvao je humanitarnu krizu koja je potaknula brojne volontere i aktiviste na djelovanje koji su zbog svoje angažiranosti, u skladu s prijašnje spomenutom EU direktivom, bili prozvani krijumčarima odnosno kriminalcima.

Sličan fenomen skoro je prošao nezapaženo 2014. godine u SAD-u. Međutim, dolaskom Donalda Trampa na predsjedničku poziciju, to se promijenilo. Već u svojoj predizbornoj kampanji medijska se pozornost privukla kada je kao jedan od svojih ciljeva istaknuo deportaciju 11 milijuna ilegalnih imigranata i izgradnju zida duž američko-meksičke granice te je ove godine uvedena „politika nulte tolerancije“ zbog koje je u manje od dva mjeseca oduzeto 2300 migrantske djece svojim roditeljima pri pokušaju prelaska južne granice SAD-a.

Način na koji se EU i SAD nose s fenomenom migracije i s njim vezanim aktivnostima koje pritom kriminaliziraju, nije ostao vremenski i prostorno izoliran. Takvi su primjeri zabilježeni i u zemljama sjeverne Afrike, zemljama Sahel regije, Turskoj i drugima, a rastući europski trend populizma i desno-orijentiranih političkih stranaka s naglaskom na anti-imigracijsku politiku ne odaje skoro preokretanje situacije.

Maja Osmančević

Krimigracija – povijest, uzroci i posljedice

dr.sc. Marijana Hameršak, Lana Pavić, doc.dr.sc. Duško Petrović, doc.dr.sc. Drago Župarić-Iljić

Simpozij „Krimigracija“ započeo je pozdravnim riječima Maje Osmančević i Vlahe Kavaina, organizatora ovog simpozija. Kolegica Osmančević ujedno je i koordinatorica inicijative „Studenti za izbjeglice“ dok je kolega Kavain predsjednik Kluba studenata sociologije „Diskrepancija“. Informacije nisu suviše kako spomenuta inicijativa predstavlja pozadinu u kojoj se kao važno istaklo pitanje tematiziranja migracija i problematičnih koncepata i razmatranja koji se za njih vežu. Riječ su uskoro prepustili moderatorici prvog panel skupa, Romani Pozniak, doktorskoj studentici pri Odjelu za etnologiju i kulturnu antropologiju i zaposlenici Instituta za etnografiju i folkloristiku. U uvodnoj riječi panela istaknuta je važnost pitanja migracija u suvremenom društvu. Sudionici su panela auditoriju približili važna pitanja i probleme koji moraju biti uzeti u obzir kada danas razmatramo pitanje migracija i migranata.

Riječ je prvo bila prepuštena dr.sc. Dragi Župariću-Iljiću koji je dao jezgrovit prikaz okvira u kojem je adekvatno promatrati sporna pitanja. Za početak je istaknuo da su migracije kao pojava oduvijek tu i da današnju bremenitost toj pojavi daju mediji i političari, odnosno diskurs kojim se koriste. Raznorodnost izjava i pogleda neminovno vodi do konfuzije koju se može dijelom ublažiti time što uzmemo u obzir statističke pokazatelje koji nam, recimo, ukazuju na razmjere migranata u ukupnoj svjetskoj populaciji. Kada raspravljamo o migrantima zapravo govorimo o (samo) 3% današnje populacije. Brojčano, oko 250 milijuna ljudi od kojih su 170 milijuna raseljenih. Nadalje nas je uputio na shvaćanje migracijskih procesa u sociološkoj literaturi te naglasio kriterije koji trebaju biti zadovoljeni da bismo nešto nazvali migracijom. Naravno, pri tom se radi o različitim kompleksima termina i tipologija koji se rabe u određenim istraživačkim pristupima. Istaknuo je da se današnje rasprave vode s fokusom primarno na posljedice migracija, bilo u zemljama tranzita, podrijetla ili primitka migranata. Također, važna točka današnjih rasprava je i pitanje distinkcije između ekonomskih i političkih migranata u kojem možemo primijetiti svojevrsno ‘zamračenje’ u smjeru razumijevanja pozadine političke migracije. Sugerirano je da takva distinkcija „ne drži vodu“ te da se najčešće suvremene migracije adekvatno razumijevaju korištenjem sintagme *mixed flows*, odnosno kroz poimanje migracijskih tokova kao strukturiranih raznorodnim razlozima. Usložnjavanje perspektive, napominje, dodatno je i time što je potrebno uključiti i demografske te klimatske faktore koji imaju izrazito važan utjecaj na migracije. Pitanje modaliteta migracija također je važno i dodaje na slojevitosti perspektivi jer nije zanemarivo pitanje gdje migranti idu i na koliko dugo. Kao poteškoću navodi to što se u široj javnosti pitanje migracija primarno promatra kroz prizmu legalnosti te kroz sigurnosne diskurse i politike. Napomenuo je i da aspekti prisile prisutni u migracijama najčešće vode migracijama unutar određene države ili u neku od zemalja s kojima graniči. Kao još važnije istaknuto je da što je veća aura ilegalnosti koja ju okružuje to je ona skuplji i rizičniji pothvat. Konkretno, pokušaji sprječavanja migracija pogoduju razvoju krijumčarenja i trgovine ljudima. Pritom treba imati na umu da se u onim situacijama koje nam uglavnom plijene pozornost najčešće radi o „migraciji iz očaja“ koju je adekvatno razumjeti kao adaptivnu strategiju ili pak o „zarobljenoj populaciji“ čije obrasce migracija uvelike oblikuju klimatske promjene. U zaključivanju svog izlaganja dr.sc. Drago Župarić-Iljić postavio je pitanje konstrukcije migracije kao krize i smjer u kojem se ona konstruira. Kao što se to običava od 2015. godine, izlišno ju je shvaćati kao migracijsku krizu. Adekvatnije je razumijevati situaciju kao kriznu migraciju. Migracija shvaćena kao posljedica kriza bolja je osnova platforme za dijalog i suočavanje s proble-

mom jer ako migrante shvaćamo kao krizu *per se* prvo je potrebno skinuti slojeve koji nam priječe adekvatno sagledavanje problema.

Iduće izlaganje održala je Lana Pavić s fokusom na odnos prema migrantima u europskoj povijesti. Ishodišni je pojam hospitalitet jer je na toj osnovi moguće promatrati odnos prema migrantima od antike do današnjih dana. Promatranje je na toj osnovi dvostrano budući da uključuje etiku i politiku hospitaliteta koji mogu biti i suprotstavljeni. Drugim riječima, nije suvremena nacionalna država prva suočena s problemom seobe ljudi, odnosno moralnim i praktičnim pitanjima koja to donosi. Doktorandica je nadalje ilustrirala odnos prema migracijama u europskoj povijesti na primjeru razdoblja antičke Grčke. Prije vremena međunarodnog prava u grčkom se svijetu za pružanje zaštite oslanjalo na koncept „zaštita od otmice“, te se zaštita u tim slučajevima pružala u hramovima ili sličnim svetim mjestima. Realiziranje tog prava također podrazumijeva postupak koji i nalikuje današnjem. Prvo se vršila svojevrsna identifikacija onoga koji traži zaštitu, a potom bi nudio vunu ili svježe ubranu grančicu svećeniku koji potom pita za razloge traženja zaštite. Na osnovi priče koju tražitelj zaštite ponudi, donosi se odluka hoće li se zaštitu pružiti ili ne. Odluka se zasniva na vrednovanju iznesenih argumenata, a negativan se stav u tom slučaju kod Grka u principu smatrao nemoralnim. Grci nisu u svim svojim praksama bili homogeni. No također su imali i jasnu granicu prema drugima – „barbarima“. Važna figura za razumijevanje hospitaliteta kod Grka jest Zeus koji predstavlja imperativ prvenstva zbrinjavanja ljudi i njihovih životinja, a potom potrebu postavljanja pitanja. U tim vremenima kada su sva putovanja bila izrazito ‘skupa’ i naporna, recipročnost, odnosno *xenia*, koju omogućava opcija traženja zaštite, način je kako olakšati te pothvate. Stoga je pozadinska kulisa potonjeg tendencija ka mreži povezanosti u pružanju zaštite. Kao zanimljivost istaknula je da su i tada bolje tretirani eksperti jer su donosili veću korist polisima.

Slično možemo primijetiti i u srednjem vijeku. Hospitalitet zauzima važno mjesto u kršćanstvu, a samostani su bili glavna mjesta njegova prakticiranja. Bogatiji su pritom bili smješteni unutar samostana, a uz zadovoljenje njihovih osnovnih potreba u hotelijerskoj maniri brinulo se i o tome da su zabavljeni dok su siromašniji smješteni izvan zidova te im je pružena uglavnom samo hrana i voda. Iduća zanimljiva točka u povijesti na kojoj se istraživačica zaustavila jest 1685. godina i dekret kojim je kralj Luj XIV. proglasio Hugenate nepoželjnima, odnosno htio ih je iskorijeniti. U prilog mu nije išlo što su nadzor nad teritorijem i kontrola granica, pojmovi kojima raspolažemo danas, tada bili tek u povojima, te granice nisu bile nacionalne, a ni pod kontrolom. Pobjeglo je oko 200 000 Hugena uglavnom drugim protestantima koji su ih rado primili. Važno je napomenuti da se uglavnom radilo o ‘poželjnim građanima’, trgovcima, umjetnicima, obrtnicima, ali i to da razlozi nisu bili samo ekonomski, nego je svoju važnost imalo i to što nepravredno progane treba zbrinuti.

Nakon toga se Lana Pavić osvrnula na vrijeme francuske revolucije i zabilježene reakcije na osobe koje su se tada raseljavale. Nisu predstavljali samo potrebite ili eventualnu korist za zajednicu primitka nego ih se vidi i kao potencijalni politički problem i izvor krize. U tome možemo jasno vidjeti sukobljavanje etičkih i političkih vrijednosti uslijed migracijskih kretanja. Kant je tada pružio i teorijski elaborat tog problema smještajući ga na međudržavnu razinu sporazuma. Etablirao je pravo hospitaliteta time što ga je dokinuo kao čisto milosrđe i stavio u pravni okvir. Stvar se komplicira time što je to vezano s njegovim shvaćanjem kozmopolitizma koje nije u skladu s današnjim nacionalnim državama. Nameće se pitanje – tko će garantirati to pravo?

Slijedilo je izlaganje doc.dr.sc. Duška Petrovića u kojem je istaknut niz pogleda na današnju migracijsku situaciju koji su obilježeni paradoksima. U njima se mogu vidjeti simptomi etičkih i političkih bolesti suvremenog društva. Napomena je pred ostatak izlaganja bila da se ono što slijedi odnosi na liberalno ekonomske države zapada i da nije podložno poopćavanju na globalno. Govor o krizama događa se u općem okviru koji je bombardiran raznim informacijama i prizorima ljudi u redovima na granicama i u užasnim smještajnim uvjetima te povrh svega možemo primijetiti dosta nastranosti. Naime, redovito je prisutna sumnja o statusu tih ljudi. Krizu možemo promatrati preko dva aspekta: humanitarnog i

sigurnosnog. Kriza u kontekstu sigurnosti slojevitiji je problem, a kao prvi sloj nameću se granice. Postoji potreba za migracijskim režimom jer se prethodni raspao. U prvom je planu imaginarij krize kao krize kontrole upravljanja, kontrole nad teritorijem, dok u centru odgovora nije pravni moment nego autoritarno upravljanje. Tu se nalazi sukob s hospitalitetom u kojem je naglasak na etici, dok je kod humanitariteta, poluge današnje etike i politike, u fokusu tjelesna egzistencija, patnja, fizički jad. U antičkoj grčkoj važnu ulogu ima povjerenje utemeljeno na priči koju nudi tražitelj zaštite, dok suvremenost zanemaruje priče te traži dokaze fizičke štete. Humanitarni i sigurnosni kompleks, dominantni je okvir u kojem se danas razmatra to pitanje. Najavljuje se dolazak opasnih očajnika te se jad pretvara u čudovište. Događa se normalizacija nasilja shvaćenog kao samoobrana što ljudska prava suspendira u drugi plan. Uništava se tradicija devetnaestog stoljeća što odgovara i proglašenom kraju ideologija i ljuljanju autoriteta, uključujući i crkvene. Postavlja se pitanje što s etikom danas - gdje su nam etičke i političke vrijednosti u svakodnevicu? Nasilje se shvaća kao reaktivnog tipa - kako struktura suvremenog društva utječe na takav vrijednosni okvir?

Posljednje panel izlaganje održala je dr.sc. Marijana Hameršak, a sastojalo se od osvrta na aktualne prakse vezane uz današnje migracije u Hrvatskoj. Napomenula je da se radi o žabljoj ili mikro perspektivi. U ljeto 2015. godine naglo su se počele mijenjati predodžbe o mnogim pojmovima, poput udaljenosti i solidarnosti, koje danas već banaliziramo. „Balkanski koridor“ glavni je pojam kojim obilježavamo to razdoblje, a koji je tada, do ožujka 2016., bio legalan i siguran prijelaz. Zapravo se radi o specifičnoj tehnologiji suvremenih režima migracije koji je vrsta mobilne detencije, obuzdavanja, zarobljavanja u kretanju. Pitanje je bilo usmjeriti, a ne zaustaviti. Upravljanje kretanjem kroz kretanje. Postoje tri glavna režima po kojima se to odvija. Prvi bi bio preseljenje ili premještanje, drugo je razmještanje utvrđeno u Dublinskom sporazumu, a treći je progon. Vrijedno je primijetiti tipologiju migracija i aktera koju nudi Dublinski sporazum razlikujući centrifugalno i centripetalno raspoređivanje. Prvo se odvija uglavnom iz zemalja centra u zemlje prvog prihvata (uglavnom Italija i Grčka kao *hotspotovi*), a drugo se odvija s ciljem naseljavanja u EU. Hrvatska je dobila obavezu prihvata tek 2017. godine, ali za samo par stotina ljudi. Kvote i kriteriji, ovisno i o tome od kuda i kako migranti dolaze, upućuju pri tom na niz privilegija. Također, možemo primijetiti kako se odvija proizvodnja izbjeglica i urušavanje europskog apartheida. Dublinske se transfere konstruira različitim prema deportaciji dok ih, kako nam predstoji primijetiti, aktivisti zovu dublinskim deportacijama.

Kod trećeg režima radi se o upravljanju kroz protjerivanje, odnosno odvratanje. Uz formate upravljanja, važno je primijetiti i njihovu vidljivost u medijima. Medijski je prikaz, već prema trenutnim potrebama, obično obilježen spektakularizacijom (npr. pitanje granica i Turske). Kada pogledamo genealogije tih pristupa moramo prvo primijetiti da ne predstavljaju neku novinu – fizička je nadmoć oduvijek izbacivala nepoželjne. Za balkanskog koridora korištenje fizičke nadmoći bilo je na minimalnoj razini no nakon sporazuma EU i Turske njeno je korištenje ozakonjeno. Omogućena su i lančana protjerivanja, a s rastom broja izmještenih raste i količina nasilja, a time i ljudskih žrtava. Drugo što je potrebno primijetiti je da je pristup migracijama proizvod i EU režima migracija koji predstavlja tehnokratsku podršku tom procesu. Posljedica je svega da se granice iznova grade upisujući se pritom u individualne sudbine. Perpetuira se moralni diskurs koji se zasniva na pojmu žrtve i slabog subjekta, subjekta kontrole.

Nakon izlaganja moderatorica je otvorila upite izlagačima na temu Marakeškog sporazuma koji predstavlja pokušaj upravljanja, ovladavanja krizom, a koji kao novitet donosi dovođenje migracija i izbjeglištva u vezu.

Marina Orhanović

Od izbjeglice do ilegalaca: analiza diskursa internetskih portala na temu migranata, izbjeglica i tražitelja azila

Antonia de Castro Burica

Drugo po redu izlaganje na simpoziju „Krimigracija“ iznijela je doktorandica sa Odsjeka za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zadru, Antonia de Castro Burica. Prezentirala je svoj rad u kojem je analizirala sadržaj 128 članaka s internetskih portala Indexa, Jutarnjeg i Večernjeg lista vezanih uz teme migranata, izbjeglica i tražitelja azila koji su svjetlo dana ugledali u razdoblju između 7. i 9. mjeseca 2018. godine. Izlaganje je bilo strukturirano tako da je prvo objasnila ulogu medija u kreiranju javnog mnijenja, a zatim razliku koju je primijetila između diskursa 2015. i 2018. godine. Nadalje je objasnila metodologiju i rezultate svoje kvantitativne i kvalitativne analize sadržaja te su na kraju slijedila pitanja i komentari na izlaganje.

De Castro Burica tvrdi kako mediji zbog uopćenog mišljenja o objektivnosti njihovog izvještavanja igraju važnu ulogu u legitimiranju određenih ideologija i reprodukciji društvenih nejednakosti. 2015. u vrijeme tzv. „izbjegličke krize“ medijsko izvještavanje imalo je prvenstveno humanitarnu notu pa je tako naglasak bio na izbjeglicama kao žrtvama ratnih područja te se pozivalo na solidarnost, pisalo o spremnosti i koordiniranosti aktera na terenu te mobiliziralo građane. U posljednje dvije godine takav je humanitarni diskurs doživio zaokret te je sad termin „izbjeglica“ zamijenjen terminom „migranta“ koji se prvenstveno predstavlja kao sigurnosni problem. Promjenu u diskursu referentica je analizirala pomoću navedenih članaka i to tako da ih je tematski podijelila, odredila pišu li o temi neutralno, negativno, afirmativno ili diskriminatorno te obradila korpusnom analizom kolokacija i konkordancija u programu „AntConc“. Naglasila je kako se odabirom pojma „migrant“, koji je u korpusu bio daleko zastupljeniji od termina „izbjeglica“, gubi aspekt motivacije tih ljudi za migriranjem te sam uzrok njihova migriranja.

Ovo izlaganje dobro je oslikalo koliko je važna uloga jezika u društvu i koji je razmjer njegovog utjecaja na naše razmišljanje, zbog čega bismo njegovu upotrebu trebali osvijestiti.

Anamaria Klasić

Nacionalna sigurnost i migracije

Mirko Bilandžić

Predavanje profesora Mirka Bilandžića bavi se pitanjima nacionalne sigurnosti i migracije. Navodi kako su nacije-države nastale kao posljedice migracija, tj. imigracije kao i emigracije. Nadalje navode se podaci kako u svijetu postoji oko 230 milijuna vanjskih migranata i 700 milijuna internih migranata. Također, u svijetu postoji oko milijardu i šesto milijuna ljudi koji žive u riskantnim područjima. Prvo desetljeće 21. st. može se smatrati desetljećem migracijama, a postoje i teorije o tome kako će cijelo stoljeće biti stoljeće migracija. Razmjer ovih brojki ukazuje na to da su migracije neizbježno, između ostalog, i sigurnosno pitanje. Na migracije se, posebice one masovne, sve češće gleda kroz koncept sekuritizacije, odnosno određuje ih se kao egzistencijalnu prijetnju i sigurnosno pitanje koje potom izlazi na prednji plan. Ako se vratimo u povijest možemo vidjeti da su migracije dominantno shvaćane kao ekonomske i socijalne, a sigurnosno se pitanje tek veže u suvremeno doba kada se pojavljuje i suvremeni terorizam. Takav je terorizam socijalno konstruiran fenomen koji se prezentira kao nešto najopasnije, dok je statistički zapravo beznačajan. Međutim, migracije u svojoj biti uvijek jesu sigurnosno pitanje barem prema dva indikatora: 1. situacija u području iseljavanja, 2. situacija u državama u koje useljavaju. Postavlja se pitanje je li to samo sigurnosna ili sekuritizirana komponenta, a razlika je sljedeća: svako socio-ekonomsko pitanje može biti sigurnosno, a ako je sekuritizirano onda ima status egzistencijalne prijetnje te je navedena utoliko viša razina sigurnosne dimenzije.

Pitanje je jesu li migracije područje ljudske sigurnost, nacionalne sigurnosti, socio-ekonomske, ili humanitarnosti, ili pak sve u jednom? Također se postavlja pitanje koja od tih perspektiva preteže te je li odnošenje prema tom fenomenu univerzalno ili pojedinačno. Bilandžić navodi kako je Njemačka u izbjeglicama vidjela priliku dok je Mađarska iste vidjela kao opasnost. Izbjeglance čine ljudi koji zbog uvjeta života napuštaju područja na koja se više ne mogu vratiti, pa podliježu konvenciji o izbjeglicama. Neke su države potpisale Konvenciju, ali ne i protokole (npr. Turska). U okviru izbjeglica postoji još jedna podskupina tzv. „azilanti“. Navodi se rezultat analiza prema kojem su manje od 50% ljudi bili izbjeglice. Taj val bio je masovan i bezazlen, ako izuzmemo šok i nepripremljenost Europe, a Bilandžić upozorava da slijedeći potencijalni val neće biti bezazlen u sigurnosnom smislu. Dva su obilježja Bliskog istoka koja Bilandžić navodi: 1. to je najnasilnije područje na svijetu, 2. to je socijalno najheterogenije područje na svijetu. Svaki put kada se dogodi koncentracija izbjeglica u jednom području, dolazi do stvaranja sigurnosne dimenzije spram izbjeglica (navodi i primjer Palestinaca nakon 1967. godine). Dolazi do kolektivne sekuritizacije takvih velikih grupacija koje se počinju tretirati kao egzistencijalna prijetnja. Narušava se multikulturalizam, inače jedno od temeljnih načela Europske unije. Upitno je je li on ikada postojao ili se radilo o pluralnom monokulturalizmu. Bilandžić upozorava da sve više dolazi do sukoba između primarnih i stečenih identiteta. Između ostalog, i to je jedan od razloga zašto pojedinci uistinu i postanu teroristi. Navodi se tako primjer Europe, pogotovo Mađarske, koja se izjasnila da ne želi izbjeglice jer su drugačiji, a izbjeglice sami tvrde da ih nitko ne želi jer su drugačiji. Svaka teroristička organizacija ističe u svom manifestu djelovanje koje je upravo na takav način zato što su drugačiji i na temelju toga ugroženi. Profesor Bilandžić na kraju je zaključio kako je pred Europskom unijom i svim njezinim članicama pojedinačno velik zadatak, a to je izaći na kraj sa sigurnosnim i humanitarnim karakterom migracija.

Pavao Jergović

Cultural coding or rape prevention? Media reports on classes offered to asylum seekers in Norway

Dragana Kovačević

Istraživanje Dragane Kovačević prikazuje rezultate multimodalne analize diskursa prema medijskim člancima vezanim uz predavanja o spolnim normama ponašanja. Cilj navedenih predavanja bio je pomoći migrantima kod prilagodbe života u „otvorenijim europskim društvima“. Neki su izvori navedena predavanja smatrali potrebnima i korisnima, dok su ih s druge strane neki smatrali kontroverznima i da stigmatiziraju tražitelje azila. Cilj istraživanja bio je napraviti komparativnu analizu medijske pokrivenosti navedenih predavanja unutar Norveške s medijskim sadržajem izvan nje. Norveška nije jedina država koja ovo radi, no ona je pionir.

Program je ponuđen od 2011. godine kao reakcija na seriju silovanja za koje su neki izvori krivcima proglasili „strance“ (eng. *foreigners*). Međutim, nema nikakvih konkretnih statističkih podataka koji bi podupirali navedeno. Nakon 2015. godine, tj. eskalacije migrantske krize i nakon Nove godine 2016.-e i velikog broja slučajeva seksualnih napada u Cologneu, medijske su kuće primijetile i reagirale na navedena predavanja. Programi su bili obavezni u smislu da migranti koji se ne pojave na njima gube određene beneficije te se postavlja pitanje jesu li ona zato obavezna ili ne?

Analizirani su članci s internetskih portala, vijesti i reportaže, no nisu analizirane društvene mreže. Medijska pokrivenost može se podijeliti na dvije strane: s jedne strane, oni koji smatraju da spomenuta predavanja nisu dovoljna, dok je s druge strane smatrano da su takva predavanja stigmatizirajuća i diskriminatorna. U niti jednom trenutku nije specificirano tko su točno ti „stranci“ koji su optuženi za kaznena djela. Ne zna se jesu li to tražitelji azila, migranti i sl. Što se tiče uokvirivanja sadržaja na ovu temu (čak i određenih informativnih videa), prisutna je velika količina generalizacije i pretpostavljanja. Što se tiče slika unutar članaka koji su analizirani, postoji veliki kontrast između članaka ovisno o perspektivi onoga koji taj članak piše.

Vlaho Kavain

Criminalisation of solidarity: How criminalisation of migration affects the work of NGO's

Arijana Radić

Iznose se podaci istraživanja na temu kriminalizacije migracija i građanske solidarnosti u Sloveniji, Italiji, Hrvatskoj, Mađarskoj i Austriji. Provedeno je devet intervjuja te je analizirano kakvim su oblicima kriminalizacije svjedočile nevladine organizacije u njihovom području djelovanja. Mentorica Vlasta Jalušić analizirala je kriminalizaciju solidarnosti kao takvu. Nalazi i kategorizacije identificiraju 4 fenomena kriminalizacije u Europi. U Europskom je kontekstu ovaj fenomen zastupljeniji nego u Sjedinjenim Američkim Državama. Četiri su kategorije: 1) represivno djelovanje policije, a potom i sudski postupci 2) detencija 3) kriminalizacija onih koji su solidarni prema migrantima i 4) diskurs. Sve četiri navedene procedure počivaju na mišljenju da se sve migracije mogu u potpunosti kontrolirati. Cilj je izolacija migranata, pravna i društvena. Na koncu, cilj je i izbacivanje s teritorija.

Svi kazivači na kojima je provedeno istraživanje prijavili su i iskusili represivno djelovanje policije. Nasilje nad migrantima i ignoriranje njihovih potreba najčešće su pojave u ovoj kategoriji. Naglašava se problem institucionalnog rasizma i subjektivnosti tijekom procesuiranja zahtjeva za azil. Učestalo je pritvaranje na granicama unutar kampova, a kretanje ljudi unutar tih kampova izrazito je ograničeno. Ograničeno je izlaženje van kampa, kao što je i ljudima ograničen ulaz. Novinarima i aktivistima ulaz je bio zabranjen te autorice smatraju da se cijeli problem pokušao napraviti što više „nevidljivim“. Također, stavljanje migranata u centre za pritvor, azilske centre i područja prijema učestala su pojava. Naprimjer, u Sloveniji se migrante zadržava puno duže nego što bi trebali, a najugroženiji su žene i djeca koji su tamo zadržavani. Uvjeti su života u azilskim centrima kao takvi jako loši. Migranti imaju malo privatnosti i nedostatne higijenske uvjete. Odgovorne vlasti zanemaruju navedeno, a u Hrvatskoj je bilo pokušaja samoubojstava i seksualnih napada. Također, takvim centrima nedostaje dimenzija socijalizacije i integracije, dok je previše naglašeno što brže uklanjanje migranta iz zemlje. Treća je kategorija također zastupljena. Autorica navodi da se odnos s vlastima počeo raspadati 2015. i 2016. godine te se od tada sve više sužava i sprječava rad nevladinih organizacija. Istovremeno su potonje napadane od strane medija kao neprijatelji države i društva, a proglašava ih se korumpiranim. Također, restrikcije su jedna od uobičajenih praksi. Članove se raznih nevladinih organizacija nadzire, otežava im se rad kao i ljudski kontakt s izbjeglicama (pružanje informacija i razgovor) te im se ne dozvoljava pristup određenim kampovima. Glavni je argument za takvo postupanje spram nevladinih organizacija taj da stvaraju kaos u društvu. Totalna kontrola, nadziranje, onemogućavanje dijeljenja informacija i izvora informacija te preuzimanje kontrole nad čitavom situacijom od strane vlasti, izdvajaju se kao glavni način djelovanja odgovornih. Četvrta kategorija očituje se u pretvaranju nevladinih organizacija u opasne skupine. Etiketiranje istih kao loših u očima javnosti i ljudskih prava. Kategorija diskursa povezuje sve dosad navedeno i stvara generalnu klimu unutar koje su opisane prakse moguće. Unatoč htijenju pojedinci nisu u mogućnosti promijeniti takvu politiku upravo zbog tako uspostavljene klime. Promjene u diskursu, a pogotovo medijskom, odražavaju zabrinjavajuću sliku odnosa prema migrantima.

Vlaho Kavain

Sužavajući prostori rada NVO-a

Julija Kranjec i Lea Horvat

Izlagači su Julija Kranjec iz Centra za mirovne studije (CMS) i Lea Horvat iz inicijative „Dobrodošli“. Julija se bavi migracijskim politikama u sklopu programa „Azil i integracija i ljudska sigurnost“, dok je CMS jedna od najaktivnijih udruga i bavi se migracijama, korupcijom, ljudskim pravima i nejednakošću. Lea je koordinatorica volontera iz Inicijative „Dobrodošli“ i okuplja pojedince, 60 organizacija civilnog, 400 volontera te jedan nogometni klub. Pružaju podršku izbjeglicama na terenu te vrše politički pritisak na hrvatske vlasti i vlasti EU za bolje migracijske politike.

Julija predstavlja čime se u praksi CMS bavi i što se događa s mogućnošću djelovanja i rada CMS-a u radu s izbjeglicama. 2003. godine započinje rad na temu azila. Kolegice i kolege odlaze u prihvatilište u Šašinu Gredu, a od 2004. godine intenzivnije se uključuju u bavljenje integracijama i politikama. Kroz cijeli se period situacija mijenjala. Navodi da je prvo krenulo od kriminalizacije samih ljudi (izbjeglica i sl.), a potom i kriminalizacije same solidarnosti, tj. osoba koje pružaju pomoć kriminaliziranim. Prva situacija s kojom su suočeni, tj. oblik zastrašivanja, zbila se kada su informirani o pokušajima traženja azila na granici RH, odnosno vraćanju ljudi u Srbiju ili Bosnu i Hercegovinu. Tada se CMS organizirao kako bi ih pratili, odlazili s njima u policijske postaje te im pomogli oko ulaska u sustav azila. Policija počinje komentirati i upućivati razne poruke volonterima tako da ih se najčešće povezuje s krijumčarenjem ljudi. 30. lipnja 2017. godine donesene su izmjene i dopune Zakona o strancima što se smatra početkom kriminalizacije solidarnosti. Navode se tri situacije: 1. pomaganje neovlaštenog ulaska, 2. tranzita i 3. boravka. MUP kao predlagatelj tog zakona kasnije navodi da za čin pomaganja u tranzitu ili boravku pojedinci neće biti kažnjeni, osim ako se radi o materijalnoj dobiti te u slučaju ako onemogućuju izvršenje deportacije.

Pomaganje u ilegalnom prelasku dozvoljeno je jedino ako se radi o izrazito rizičnoj situaciji. Zadnji je primjer jedne kolegice koja odlazi s jednom obitelji u postaju, a zahtjev je za azilom koju je obitelj podnijela stavljen na čekanje dok se nju nije procesuiralo. Međutim, obitelji je odobren azil i pušteni su nakon dva sata. S time počinje stavljanje pritiska na pojedince, a nakon toga eskalirao je slučaj šestogodišnje djevojčice Madine Hussiny kada CMS i *Are you Syrious?* prilaze obiteljima te pokreću postupak protiv RH odnosno protiv osoba odgovornih za zločin.

Također, istaknuti su javni istupi ministra unutarnjih poslova u kojima se spominje *Are you Syrious* u kontekstu pomaganja migrantima u obliku financijske pomoći i prelaženju granica. U javnom je prostoru ostalo takvo prozivanje, ali bez konkretnih primjera i dokaza. Navodi se slučaj kada je istekao ugovor o suradnji CMS-a i MUP-a. CMS je pritom pokrenuo postupak produljivanja, a nakon skoro dva mjeseca dobili su odgovor da istog neće biti. Glavni je argument da nije uočena potreba za produljenjem iz razloga što slične aktivnosti provode druge organizacije te nema fizičkog prostora u kojem bi provodili te aktivnosti.

Zatim slijedi Inicijativa „Dobrodošli“. Sredinom rujna 2015. godine, Mađarska zatvara granice i u tom se trenutku put kojim su se migranti kretali mijenja. Stoga veliki broj izbjeglica sve do ožujka 2016. godine prolazi kroz Hrvatsku. Tada nastaje i započinje rad Inicijative. U navedenom su periodu, dok je

balkanska ruta otvorena, volonteri inicijative pružali svakodnevnu podršku izbjeglicama u kampovima - od pružanja humanitarne pomoći, suradnje s lokalnim organizacijama te pružanja što aktualnijih informacija o svemu što se događalo. Pritom su u svrhu obavještanja građana, kako u Hrvatskoj tako i šire, objavljivali prvo dnevne, a kasnije i tjedne izvještaje. Također se poticala senzibilizacija društva. Inicijativa potom nastoji da se u RH i šire preuzme politička inicijativa i da se osmisle održiviji i primjereniji načini kako bi se riješili izbjeglički problemi, a takva se rješenja trebaju temeljiti na međunarodnom humanitarnom pravu, zaštiti ljudskih prava i na solidarnosti. Nakon zatvaranja balkanske rute dolazi do promjene u terenskom radu inicijative. Započinje terenski rad odlaska u Srbiju i Bosnu i Hercegovinu gdje su samostalno kao i u suradnji s AYS i drugim organizacijama bilježili svjedočanstva ljudi koji su bili žrtve ilegalnih protjerivanja i policijskog nasilja. Objavili su dosad 4 izvještaja o protjerivanju, kršenju ljudskih prava i sl. Međutim, uočavaju da je uz tu temu teško zadržati medijski interes. Tu je značajan akter i MUP koji navodi da se ništa od navedenog ne događa, ali bez potkrjepljenja ikakvim argumentom ili dokazom suprotnog. Suradnja sa stranim medijima uvelike je pomogla inicijativi, a pogotovo i samoinicijativni rad pojedinih medija (npr. *The Guardian*), no treba istaknuti doprinos nekih hrvatskih novinara koji su također samoinicijativno počeli pratiti i istraživati navedenu temu. Inicijativa potiče istraživačko novinarstvo i angažman medija u otkrivanju istine i donošenja iste na vidjelo.

Vlaho Kavain

Are you Syrious – građanski odgovor na humanitarnu krizu

Udruga Are you Syrious?

Are you Syrious? od 2015. godine prvotno djeluje kao građanska inicijativa, a kasnije kao udruga. Njihovo je djelovanje bilo primarno usmjereno na terensko djelovanje, a od ožujka 2016. godine pomažu u integraciji, učenju, osnovnim potrebama i pomoći onima kojima je to najpotrebnije. Riječ vode kolege iz udruge AYS te predstavljaju svoj rad. Važni projekti AYS-a uključuju aktivnosti unutar hotela „Porin“. Naročito one vezane uz izučavanje djece školske dobi (bilo da idu ili ne idu u školu) u vidu pomaganja pri pisanju zadaća i svih ostalih aktivnosti potrebnih za uspješniju integraciju. Drugi veliki projekt nazvan je „Veliki brat, velika sestra“. Svako dijete ima svog skrbnika koji pomaže djetetu s obrazovanjem i što god mu je potrebno. Također, AYS ima trgovinu u Središću gdje tražitelji azila, a i naši državljani, mogu doći i besplatno uzeti robu, higijenske potrepštine i sve što im treba za bolji i kvalitetniji život. AYS također surađuje s Filozofskim fakultetom u Zagrebu i Pučkim otvorenim učilištem te se trude omogućiti kvalitetno obrazovanje za što bolju integraciju. Također, izrađuju izvještaje na koje treba staviti poseban naglasak. Prikupljene su informacije iz svih područja na kojima se izbjeglice nalaze te se izdaju na dnevnoj bazi. Izvještaji su namijenjeni volonterima, ali i javnosti kako bi ih se uputilo u stvarno stanje. Najvažnije od svega čime se udruga bavi jesu ljudska prava koja su, prema njima, kršena od strane hrvatskih vlasti i policije. Najbitnije je spomenuti da se od 2015. godine pa dosad dogodila najveća promjena, tj. zaokret ka diskursu sekuritizacije prema kojem se na pridošlice gleda kao vrstu opasnosti. Tu promjenu možemo opisati kao obrat od društva solidarnosti ka društvu koje je paralizirano strahom. Sekuritizacija se manifestirala u fizičko nasilje i institucionalno nasilje nad samim migrantima. Još za vrijeme balkanske rute bilo je puno lakše doći do EU, ali samo odabranima. Provodi se selekcija po nacionalnosti, no, *push backovi* i dalje su brojni. Nakon neslužbene odluke krajem studenog 2015. godine, mnogi su se našli zatočeni u dijelu tranzitnog centra u Slavenskom brodu te su zaustavljani radi osobnih obilježja poput jezika, govora, naglasaka, frizure, boje kože i sl. U su jednom periodu izbjeglice morali dati točne odgovore na pitanja službenika i prevoditelja. Prvom pitanju, koje je bilo kuda idu, tražen je odgovor bio Njemačka. Drugom je pitanju, odnosno zašto tamo idu, tražen odgovor bio zbog ratnog stanja u vlastitoj zemlji te dobivanju azila u Njemačkoj. Ikakav drugačiji odgovor smatran je neprihvatljivim. Mnoge su osobe izdvajane, odbijane i prisilno vraćene.

Zanimljiv je slučaj dječaka od 18 godina koji je 3 godine bio sam na putu, došao na granicu sa Slovenijom s papirima za spajanje s obitelji u Nizozemskoj, ali je bio obijen. Tijekom 2017. godine Hrvatska postaje poznata po najvećem broju protjerivanja, a 2018. godina donosi još goru situaciju. Najpoznatiji je slučaj obitelji djevojčice Madine Hussiny. Zajedno s obitelji, ilegalno je protjerana u Srbiju gdje je i poginula. Tri se dana ništa nije znalo niti moglo saznati, a sve započinje kada AYS s navedenom pričom izlazi u medije. Kasnije AYS poziva Madininu obitelj te im nudi suradnju kako bi im se odobrila punomoć za zastupanje i odvjetnicu. Tu punomoć kasnije MUP osporava, a svi tamo prisutni ispitivani su od strane USKOK-a (koji ima upitnu jurisdikciju nad tim činom). Obitelj je 21. studenog krenula prema Hrvatskoj te tada ulaze u RH preko zelene granice. Pritom im prilazi patrola kojoj je obitelj iskazala želju za traženjem azila. Navedeno im je omogućeno hrvatskim i europskim zakonima prema kojima nije bitno na koji je način pređena granica (regularno ili iregularno), nego ukoliko se netko nalazi na teritoriju države utoliko ima pravo tražiti azil. Navedeno im je onemogućeno te su odvedeni do

željezničke pruge gdje ih policija upućuje prema Srbiji sa smjernicom praćenja željezničke pruge. Na toj prugi Madina je poginula. Obitelj je pod prijatnom deportacije natjerana da ju pokapa. MUP tvrdi da je sve bilo u skladu sa zakonom, a zanimljiv je navod da snimke termo kamera nisu radile upravo u tom trenutku ili da su nestale. Obitelj je podnijela prijavu koju je DORH odbacio, a pravobraniteljica nije dobila nikakav izvještaj o navedenom. Nakon nekoliko mjeseci i još dva protjerivanja, Madinina se obitelj obratila AYS s pričom kako su uzeli mobitel Madinine sestre Nilab, te prije nego što su ih protjerali, smijali se sadržajima. Nadalje se navodi kako 2018. godine postaje još gore. Od 25.12.2017. do 25.11.2018. UNHCR je zabilježio 5813 ilegalnih protjerivanja koja se u izvještajima više ne navode kao *push backovi* već kao kolektivna protjerivanja što je zabranjeno člankom 4 protokola 4 Europske konvencije o ljudskim pravima (engl. *European Convention on Human Rights – ECHR*). Kako Konvencija nalaže, onaj tko zatraži azil mora biti ispitan i nadležne institucije moraju provjeriti sve donesene odluke, a za to ne smiju biti odgovorni samo policajci na državnim granicama.

Nadalje, što se institucionalnog nasilja tiče, bitne su uloge sigurnosnog aparata. U prvim mjesecima samo je AYS s CMS-om uočio iznenadno povećanje odbijanja zahtjeva za međunarodnom zaštitom, a zajedničko im je bilo pozivanje na MUP, članak broj 41 Zakona o sigurnosnim provjerama. AYS sastavlja dva izvještaja u kojima navodi da se radi o potencijalno ilegalnim djelovanjima Sigurnosno obavještajne agencije. SOA zapravo samo služi kao davatelj mišljenja o postojanju sigurnosne zapreke, a MUP zatim uzima ili ne uzima u obzir to mišljenje te donosi rješenje. Zanimljivo je da SOA i MUP ni strankama ne dostavljaju obrazloženje sigurnosnih zapreka. To vodi ka zaključku da se radi o sistematskoj politici obeshrabrivanja tražitelja azila. Ljudi su izmučeni dugim vremenom čekanja te bježe u potrazi za međunarodnom zaštitom negdje drugdje. Jedne noći skoro je 50 ljudi napustilo prihvatilište. Kako reperkusije sigurnosnih odluka zahvaćaju cijelu obitelj, čak i oni koji su zadovoljavali kriterije za odobravanjem zaštite nisu više mogli čekati obzirom da to može potrajati i do dvije godine.

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (akt koji regulira sva prava tražitelja azila) zajamčena je besplatna pravna pomoć koju pružaju odvjetnici s posebne liste. Prema riječima jednog pravnog djelatnika MUP je „preko noći“ raspisao natječaj bez ikakve najave, proveo postupak, skinuo s liste sve prijašnje odvjetnike i vjerojatno prosljedio informaciju probranim zastupnicima s kojima nevjerovatnije imaju dogovor. Tražitelj azila postaje se prelaskom granice i izražavanjem želje za azilom. Prvi problem koji se pritom pojavljuje je to što na granicama nema kontrole oko toga je li itko shvatio da je osoba izrazila želju za azilom. MUP tvrdi da izbjeglice mahom nisu tražile azil te da su oni tu čisto iz ekonomskog interesa. U tom je smislu primjena zakona „pala u vodu“. Doduše, problem je što se radi o relativno novom zakonu, stoga treba izvjesno vrijeme da se isti adekvatno primjenjuje. Taj je zakon donesen temeljem europske regulative te se istim prenose akti Europske unije i hrvatsko se zakonodavstvo usklađuje zakonodavstvu Unije. Mišljenja samo da se MUP sam po sebi ne snalazi dovoljno s novim zakonom što proizlazi iz manjka sudske prakse. Nadalje, problem je provođenje nepisane politike državnog vrha u odnosu na zaprimanje azila. Navodi se opet selekcija prema nacionalnosti koju provodi policija te se na taj način biraju kome će se dozvoliti zatražiti azil, a kome ne. Pojavio se dodatni problem, a to je da se zahtjevi s azilom odbijaju upravo zato jer su tražitelji koristili usluge pružatelja besplatne pravne pomoći tijekom saslušanja stoga se iz navedenog zaključuje kako bi mogli raspolagati nekakvim sredstvima kojima tu osobu mogu platiti. Ponajviše se naglašava kompleksan set problema koji se pojavljuju u provedbi tog zakona te s i ovim izlaganjem također ističe problem kriminalizacije djelovanja udruga.

Vlaho Kavain

Ovisnost hrvatske politike nacionalne sigurnosti o politici i interesima EU

Ranko Ostojić

Ranko Ostojić bivši je ministar MUP-a te bivši i sadašnji predsjednik saborskog Odbora za unutarnje poslove i nacionalnu sigurnost. Kriza u RH službeno započinje 16. rujna 2015. godine kada 173 ljudi pokušava preći granični prijelaz Tovarnik. Bio je to rezultat zatvaranja granice između Mađarske i Srbije te incidenata koji su se tamo dogodili. Od 2013. godine pa dotad, 198 000 ljudi prešlo je s Kosova preko Srbije i Mađarske u zapadni dio Europe, a preko milijun ljudi prošlo je prema Austriji i Njemačkoj kako je EU vodila politiku otvorenih vrata. Hrvatska nikad nije bila zemlja u kojoj su migranti tražili azil ili htjeli ostati, a ako jesu, to je najčešće bilo privremeno dok se ne reorganiziraju. Sukus je Ostojićeva predavanja promijenjena slika Europe i Hrvatske od 2015. godine. Kako navodi, tada se operiralo prema Dublinskom sporazumu i prema pravilima EU. Od 16. rujna do veljače 2016. kroz Hrvatsku je prošlo 682 000 ljudi te su svi registrirani. Preko 3600 registriranih ljudi vraćeno je u Hrvatsku. Ostojić smatra kako ništa ne može zaustaviti ljude u dolasku do svoje željene lokacije. Zatim navodi kako prelazak preko žice u Mađarskoj rezultira s 3 godine zatvora, dok oštećenje ograde rezultira s 5 godina zatvora. Također smatra da Viktor Orban provodi fašističku politiku koja mu odgovara. Upozorava kako ne treba vezati odnos prema migrantima uz određenu političku orijentaciju (tzv. „boju“) jer se one ne razlikuju u odnošenju prema njima. Ostojić smatra da je Europa kao zajednica srušena te su njeni temelji poštivanja ljudskih prava i zaštite ljudskih prava kao i sloboda kretanja ljudi u ozbiljnoj krizi i predstavljaju samo središte čitave krize. Jedan od stupova nositelja je nestao, solidarnost slabi, dok sve više, kako Ostojić upozorava, vlada sebičnost. Izgradnja zidova u Bugarskoj i Mađarskoj, Austriji i Italiji, između Mađarske i Slovenije direktni su indikatori navedenog. Sadašnje represivno djelovanje hrvatske politike prema migrantima koštalo je jednako koliko je koštala i mirosljubiva politika prema migrantima kada je registrirano 628 000 ljudi. Nevladine organizacije prvi su put bile organizirane na način da su sudjelovale u akciji u samom kampu (od čega se isticao Crveni križ) te su se iskazali kao kvalitetni saveznici u krizi s vojskom i policijom. Ostojić smatra da je relevantno u cijelom slučaju to što je Hrvatska provodila svoju vanjsku politiku neovisno o pravilima EU i to na način da će se prema migrantima postupati humano. Da Hrvatska neće biti *hot spot* te će se poštivati ljudi koji trebaju proći, ponudit će se azil onima koji žele ostati, a onima će se koji ne žele omogućiti siguran prolaz. EU je prema Ostojiću ucijenila RH: „ ako ne budemo čuvari, nećemo biti dio Schengena“ ! Na koncu, smatra to potpuno promašenom politikom.

Vlaho Kavain